

József Attila

Édesanyám, egyetlen, drága,
te szüzesség kinyílt virága
önnön fájdalmad boldogsága.
Istent alkotok (szívem szenved)
hogyan élhess, hogyan teremtsen mennyet,
hogyan jó legyek s utánad menjek!

1937. okt.–nov.

(IRGALOM, ÉDESANYÁM...)

Irgalom, édesanyám, mama, nézd, jaj kész ez a vers is!
1937 eleje

FLÓRA

1. Hexaméterek

Roskad a kásás hó, cseperészet a bádogeresz már,
elfeketült kupacokban a jég elalél, tovatűnik,
buggyan a lé, a csatorna felé fodorul, csereg, árad.
Illan a könnyű derű, belereszket az égi magasság
s boldog vágy veti ingét pírral a reggeli tájra.
Látod, mennyire, félve-ocsúdva szeretlek, Flóra!
E csevegő szép olvadozásban a gyászt a szívemről,
mint sebről a kötést, te leoldtad – újra bizsergek.
Szól örökös neved árja, törékeny bájú verőfény,
és beleborzongok, látván, hogy nélküled éltem.

2. Rejtelmek

Rejtelmek ha zengenek,
őrt állok, mint mesékbe'.
Bebujtattál engemet
talpig nehéz hűségbe.
Szól a szellő, szól a víz,
elpirulsz, ha megérted.
Szól a szem és szól a szív,
folyamodnak teérted.
Én is írom énekem:
ha már szeretlek téged,
tedd könnyűvé énekem
ezt a nehéz hűséget.

3. Már két milliárd

Már két milliárd ember kötöz itt,
hogyan belőlem hű állatuk legyen.
De világtól délre költözik
a szép jószág s a szelíd érzelem.
Mindenségüket tartani a fénybe,
mint orvos, ha néz az üvegedénybe,
már nem tudom, megadom magam kényre,
ha nem segítesz nekem, szerelem.
Úgy kellesz, mint a parasztnak a föld,
a csendes eső és a tiszta nap.
Úgy kellesz, mint a növénynek a zöld,
hogyan levelei kiviruljanak.
Úgy kellesz, mint a dolgos tömegeknek,
kik daccal s tehetetlenül remegnek,
mert kínjukból jövőnk nem született meg,
munka, szabadság, kenyér s jószavak.
Úgy kellesz nekem Flóra, mint falun
villanyfény, kőház, iskolák, kutak;
mint gyermekeknek játék, oltalom,

munkásoknak emberi öntudat.
Mint minta, mint az erény a szegénybe,
s ez össze-vissza kusza szövevénybe,
társadalmunkba, elme kell, nagy fénybe',
mely igazodni magára mutat.

4. Buzgóság

Ha olyan buzgó volnék, mint szerelmes
s megbékülne e háborús család,
az emberek, keresném engedelmes
szívvel,
az örökös ifjúság italát.

Nehezülök már, lelkem akkor boldog,
ha pírban zöldel a fiatal ág –
bár búcsút int nekem... E fura dolgot
űzném,

az örökös ifjúság italát.

Fecseghetnének nyelves tudományok –
mind pártfogolna, ki szívébe lát:
legalább keressem, amire vágyok,
bár nincs,
az örökös ifjúság italát.

5. Megméressél!

Már nem képzelt ház üres telken,
csinosodik, épül a lelkem,
mivel az árnyakkal beteltem
a nők között Flórára leltem.

Ő a mezőn a harmatosság,
kétes létben a bizonyosság,
lábai kígyóim tapossák,
gondjaim mosolyai mossák.

Ízét adja a tiszta víznek,
száját adja a tiszta íznek,
hazaszólít, amikor űznek,
szemében csikó legelészget.

Ő az okmány, kivel a kellem
a porráomlás ellen, a szellem
az ólálkodó semmi ellen
szól, pöröl szorongó szerelmem.

Érdekeimből megértettél,
bátorra vakmerőből tettél,
kínlódtál, amíg nem szeretted,
egész világom ege lettél, –
hát dicsértessél s hirdettessél,
minden korokon át szeressél
s nehogy bárkiben alább essél,
mindig, mindenütt megméressél!

1937. febr.

GYERMEKKÉ TETTÉL

Gyermekké tettél. Hiába növesztett
harminc csikorgó télen át a kín.
Nem tudok járni s nem ülhetek veszteg.
Hozzád vonszolnak, löknek tagjaim.
Számban tartalak, mint kutya a kölykét
s menekülnék, hogy meg ne fojtsanak.
Az éveket, mik sorsom összetörték,
reám zúdíjtja minden pillanat.
Etecs, nézd – éhezem. Takarj be – fázom.
Ostoba vagyok – foglalkozz velem.
Hiányod átjár, mint huzat a házon.
Mondd, – távozzon tőlem a félelem.
Reám néztél s én mindent elejtettem.
Meghallgattál és elakadt szavam.
Tedd, hogy ne legyek ily kérlelhetetlen;
hogy tudjak élni, halni egymagam!
Anyám kivért – a küszöbön feküdtem –
magamba bújtam volna, nem lehet –
alattam kő és üresség fölöttem.
Óh, hogy alhatnék! Nálad zörgetek.
Sok ember él, ki érzéketlen, mint én,
kinek szeméből mégis könny ered.
Nagyon szeretlek, hisz magamat szintén
nagyon meg tudtam szeretni veled.

1936. máj.

AMIT SZÍVEDBE REJTESZ

*Freud nyolcvanadik
születésnapjára*

Amit szívedbe rejtész,
szemednek tárd ki azt;
amit szemeddel sejtész,
szíveddel várd ki azt.
A szerelembe – mondják –
belehal, aki él.
De úgy kell a boldogság,
mint egy falat kenyér.
S aki él, mind-mind gyermek
és anyaölbbe vágy.
Ölnek, ha nem ölelnek –
a harctér nászi ágy.
Légy, mint a Nyolcvan Éves,
akit pusztítanak
a növekvők s míg vérez,
nemz millió fiat.
Már nincs benned a régen
talpadba tört tövis.
És most szívedből szépen
kihull halálod is.
Amit szemeddel sejtész,
kezedd fogd meg azt.
Akit szívedbe rejtész,
öld, vagy csókold meg azt!
1936. máj.

GYERMEKKÉ TETTÉL

Gyermekké tettél. Hiába növesztett
harminc csikorgó télen át a kín.
Nem tudok járni s nem ülhetek veszteg.
Hozzád vonszolnak, löknek tagjaim.
Számban tartalak, mint kutya a kölykét
s menekülnék, hogy meg ne fojtsanak.
Az éveket, mik sorsom összetörték,
reám zúdítja minden pillanat.
Etecs, nézd – éhezem. Takarj be – fázom.
Ostoba vagyok – foglalkozz velem.
Hiányod átjár, mint huzat a házon.
Mondd, – távozzon tőlem a félelem.
Reám néztél s én mindent elejtettem.
Meghallgattál és elakadt szavam.
Tedd, hogy ne legyek ily kérlelhetetlen;
hogy tudjak élni, halni egymagam!
Anyám kivert – a küszöbön feküdtem –
magamba bújtam volna, nem lehet –
alattam kő és üresség fölöttem.
Óh, hogy alhatnék! Nálad zörgetek.
Sok ember él, ki érzéketlen, mint én,
kinek szeméből mégis könny ered.
Nagyon szeretlek, hisz magamat szintén
nagyon meg tudtam szeretni veled.

1936. máj.

KÉSEI SIRATÓ

Harminchat fokos lázban égek mindig
s te nem ápolasz, anyám.
Mint lenge, könnyű lány, ha odaintik,
kinyújtóztál a halál oldalán.
Lágy őszi tájból és sok kedves nóból
próbállak összeállítani téged;
de nem futja, már látom, az időből,
a tömény tűz eléget.
Utoljára Szabadszállásra mentem,
a hadak vége volt
s ez összekuszálódott Budapesten
kenyér nélkül, üresen állt a bolt.
A vonattetőn hasaltam keresztben,
hoztam krumplit; a zsákban köles volt már;
neked, én konok, csirkét is szereztem
s te már seholse voltál.
Tőlem elvetted, kukacoknak adtad
édes emlőd s magad.
Vigasztaltad fiad és pirongattad
s lám, csalárd, hazug volt kedves szavad.
Levesem hűtötted, fújtad, kavartad,
mondta: Egyél, nekem nőssz nagyra, szentem!
Most zsíros nyirkot kóstol üres ajkad –
félrevezettél engem.
Ettelek volna meg!... Te vacsorádat
hoztad el – kértem én?
Mért görbítetted mosásnak a hátad?
Hogy egyengesd egy láda fenekén?
Lásd, örülnék, ha megvernél még egyszer!
Boldoggá tenne most, mert visszavágnék:
haszontalan vagy! nem-lenni igyekszel
s mindent elrontsz, te árnyék!
Nagyobb szélhámos vagy, mint bármelyik nő,
ki csal és hiteget!
Suttyomban elhagytad szerelmeidből
jajongva szült, eleven hitedet.
Cigány vagy! Amit adtál hízelegve,
mind visszaloptad az utolsó órán!

A gyerekek kél káromkodni kedve –
nem hallod, mama? Szólj rám!
Világosodik lassacskán az elmém,
a legenda oda.
A gyermek, aki csügg anyja szerelmén,
észreveszi, hogy milyen ostoba.
Kit anya szült, az mind csalódik végül,
vagy így, vagy úgy, hogy maga próbál csalni.
Ha küzd, hát abba, ha pedig kibékül,
ebbe fog belehalni.
1935/193. dec.

MAMA

Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, meg-megállva.
Nyikorgó kosárral ölében,
ment a padlásra, ment serényen.
Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam.
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Engem vigyen föl a padlásra.
Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.
Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő –
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.
1934. okt.

ANYA

Az őszi eső szürke kontya
arcomba lóg zilálva, bontva.
Harmadik napja sírja, mondja,
mint tébolyult anya motyogja
– mert csecsre vágyom – rám meredve:
Reátaláltam gyermekemre,
aludj el, édes kedvesem, te,
csitt, csitt, kicsikém, tente, tente... *1934. szept. eleje*